2011

Zorg en identiteit

Beschrijving per zorgcategorie

Lindy Blankenstijn
Gerlinde van Eck
Mieke Krijgsman

6-6-2011

PRO LIFE ZORGVERZEKERINGEN
CHE CHRISTELIJKE HOGESCHOOL EDE

Inhoudsopgave

Woord vooraf 5

Alternatieve geneeswijzen 6

Gehandicaptenzorg 8

Herstellingsoorden 10

Jeugdzorg 12

Kraamzorg 14

Maatschappelijk werk 16

Palliatieve zorg 18

Psychosociale hulpverlening 20

Thuiszorg 22

Verpleeg- en verzorgingshuizen 24

Verslavingszorg 26

Woord vooraf

'Iemand die in de knoop zit met zijn lichaam, dat kan haast niet anders of die gaat ook geestelijk nadenken.' Dit is zomaar een citaat uit een interview wat wij gehouden hebben met een cliënt van een christelijke zorgaanbieder. Het is één van de vele citaten die weergeeft wat het belang van christelijke zorg is. Om u hier een beeld van te geven is dit boekje ontwikkeld, zodat christelijke zorg meer bekendheid zal krijgen.

Deze uitgave hoort bij het onderzoek 'Zorg en identiteit,' wat uitgevoerd is in het kader van een opdracht van Pro Life. Door middel van interviews is onderzoek gedaan naar wat er christelijk is aan de zorg bij christelijke zorgaanbieders en hoe cliënten dit ervaren. Dit onderzoek is bij instellingen uit elf verschillende zorgcategorieën uitgevoerd. De resultaten van deze interviews zijn in deze uitgave te vinden. Per zorgcategorie is een omschrijving gemaakt van het soort zorg, de christelijke component en de ervaringen van cliënten. Voor meer achtergrondinformatie van het onderzoek verwijzen wij u naar het complete onderzoeksverslag.

Wij hopen dat deze informatie u verder kan helpen in het vinden van een goede christelijke zorgaanbieder en u het belang van christelijke zorg in doet laten zien.

Juni 2011,

Lindy Blankenstijn
Gerlinde van Eck
Mieke Krijgsman

Alternatieve geneeswijzen

Alternatieve geneeswijzen zijn therapieën, geneesmiddelen en diagnostische handelingen waarvoor geen algemeen aanvaard wetenschappelijk bewijs van geneeskundige effectiviteit geleverd is. De term alternatieve geneeswijzen is eigenlijk een verkeerde woordkeus, omdat alternatief suggereert dat het voor de reguliere geneeskunde in de plaats komt. Dit is niet het geval, daarom is de definitie complementaire (aanvullende) geneeswijzen beter. De meest voorkomende geneeswijzen zijn homeopathie, acupunctuur, natuurgeneeskunde en antroposofische geneeskunde.

Christelijke component

In centra voor alternatieve geneeswijze komen meestal mensen die niet meer op een reguliere manier behandeld kunnen worden. Christelijke centra werken op een natuurgeneeskundige wijze, maar doen dit in overeenstemming met Gods woord. Dit komt in de praktijk tot uiting doordat zij bewust kiezen waar zij wel en waar niet achter kunnen staan. Bijvoorbeeld bij centra als de Heelhoeve wijst men bewust methoden zoals reiki en wichelroede af omdat zij dit als 'duister' ervaren. Daarentegen kiezen zij voor producten van eigen merk die werkzame stoffen bevatten en kwalitatief goed zijn. Daarnaast zijn bij de christelijke centra alle medewerkers belijdend christen, wat inhoudt dat zij de Bijbel als leidraad voor hun leven hebben. In de praktijk van alternatieve geneeswijzen komt de christelijke identiteit ook naar voren in de manier waarop de medewerkers naar cliënten kijken. Er wordt niet alleen naar de lichamelijke klacht gekeken, maar ook naar de psychische kant van de mens. Men kijkt naar het totaal van de mens. Bij centra als de Heelhoeve geven mensen aan dit als vertrouwd en goed te ervaren. Ze weten wat ze kunnen verwachten zodat ze niet bang hoeven te zijn dat er dingen gebeuren waar zij niet achter kunnen staan. Soms hebben cliënten eerdere ervaring met een niet-christelijk centrum waar zij schrokken van dingen die er gebeurden. Bij centra als de Heelhoeve kan men ervan op aan dat er beslissingen worden genomen op basis van een Bijbelse afweging. Daarnaast is er ruimte voor gesprekken op geestelijk gebied. Bij sommige centra wordt pastorale zorg geboden wanneer hier behoefte naar is.

Ervaring cliënten

Ook cliënten zelf geven aan het vooral belangrijk te vinden dat zij in deze christelijke vorm van alternatieve geneeswijzen ervan op aan kunnen dat er geen dingen gebeuren waar zij niet achter kunnen staan. Zij merken dat centra zoals de Heelhoeve werken vanuit een Bijbelse visie en duidelijke grenzen stellen waar zij wel en niet achter kunnen staan. Een cliënt bij de praktijk voor haptonomie en haptotherapie van Marga Aangeenbrug koos bewust voor een praktijk met een christelijke identiteit. Zij vindt het met name belangrijk dat daar haar normen en waarden niet worden afgebroken. *'Als ze het onderschrijven dan vind ik het fijn, maar als ze het aantasten dan kan ik me niet openen. Dan ben je niet veilig bij iemand als ze jou niet respecteren in je overtuigingen.'* Doordat zij weet dat mevrouw Aangeenbrug ook christen is, hoeft zij niet bang te zijn dat ze op een pad wordt gestuurd dat ze niet zou willen gaan. De cliënt ervaart het zeer positief dat er in de gesprekken ruimte is voor het geloof. Er kan bijvoorbeeld ook gesproken worden over God als hulpbron in problemen. Dat ervaart zij zeker als meerwaarde.

Gehandicaptenzorg

De gehandicaptenzorg is een belangrijke sector binnen de Nederlandse gezondheidszorg. Het bestaat uit een groot aantal soorten voorzieningen. In de gehandicaptenzorg wordt onderscheid gemaakt tussen de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap, mensen met een lichamelijke handicap en mensen met een zintuiglijke handicap. De zorg voor mensen met een verstandelijke beperking is verdeeld in intramurale (24-uurs instellingen), semimurale (wonen, dagbesteding en logeren) en extramurale of ambulante voorzieningen. Bijvoorbeeld maatschappelijk werk en begeleid zelfstandig wonen.

Christelijke component

Bij deze vorm van zorg komt de christelijke identiteit vooral naar voren in de leefsfeer. In de praktijk komt dit tot uiting in het lezen van de Bijbel, gebed, samen naar de kerk gaan en gericht zijn op kerkelijke activiteiten. Een van de instellingen noemt als doel om voor cliënten een leefsfeer te creëren zoals zij die van huis uit gewend zijn. In de praktijk hebben zij normen en waarden vanuit Bijbels oogpunt. *'Dat wat het belangrijkste is in het leven ook heel duidelijk tot uiting komt in de begeleiding,'* zegt een regiomanager van een van de instellingen. De medewerkers van de betreffende instelling hebben een positieve uitstraling waarin ze hun christen zijn tot uiting brengen. Ook proberen de medewerkers in de begeleiding telkens te kijken wat de Bijbel zegt over bepaalde dingen. Een begeleider had het volgende voorbeeld: *'Als er een conflict is op de groep zal er als eerst gezocht worden naar een oplossing, maar ook samen worden gekeken naar wat God wil dat je doet. Dat je ook aan elkaar vergeving schenkt en dat je elkaar weer recht in de ogen wil kijken.'*
Ouders van cliënten kiezen vaak voor een instelling met een christelijke identiteit, omdat cliënten vaak van jongs af aan al in die instelling komt. Veel ouders hebben bij de doop beloofd hun kinderen overeenkomstig de Bijbel op te voeden en dit willen zij ook in de praktijk vorm geven. Daarom kiezen ze een instelling die hierbij aansluit.

Ervaring cliënten

Ook de cliënten zelf noemen de leefsfeer als belangrijk punt uit de christelijke identiteit. Een cliënt noemde dat deze sfeer ervoor zorgt dat hij zich helemaal thuis voelt. De sfeer samen met andere huisgenoten geeft hem liefde, steun en begrip. De christelijke identiteit in deze zorgcategorie komt ook naar voren door middel van christelijke gebruiken. Denk aan bidden aan tafel, samen uit de Bijbel lezen en het deel nemen aan kerkelijke activiteiten. Hier wordt ook samen over doorgepraat, zodat er echt aandacht voor is. Een cliënt gaf aan dat dit hem steun en levensmoed geeft. Ook vindt hij het erg fijn dat iedereen dezelfde mening heeft. Verder komt de identiteit ook naar voren in de gesprekken die cliënten met begeleiders hebben. De mogelijkheid bestaat om regelmatig gesprekken te hebben en hierin wordt het christelijke geloof betrokken wanneer hier behoefte aan is. De cliënt ervaart dit als erg positief. *'Als ik ergens mee zit, is er altijd iemand om erover te praten. In het begin had ik het nog niet in de gaten, maar praten helpt echt.'*

Herstellingsoorden

Mensen kunnen overbelast raken door ingrijpende gebeurtenissen of langdurige moeilijkheden in werk of gezin. Deze overbelasting kan zich op verschillende manieren uiten. De behandeling in de thuissituatie is niet altijd voldoende en kan een interne behandeling in een herstellingsoord helpen om de situatie te doorbreken. Hier is men even weg uit de eigen omgeving, om te werken aan een oplossing voor de problemen. Ook kan in een herstellingsoord kortdurende ondersteuning bieden na een opname in een ziekenhuis, als de nazorg hierin niet voldoende voorziet.

Christelijke component

In een herstellingsoord met een christelijke identiteit is iedereen welkom, maar wel is het hulpverleningsaanbod gebaseerd op een Bijbels mensbeeld. Dit wordt bij 'de voordeur' duidelijk aangegeven. Hulpverlening bestaat uit advisering, waarbij de cliënt het recht heeft om te weten vanuit welk mensbeeld de adviezen worden gegeven. Om naar een christelijk herstellingsoord te gaan, moet men bewust kiezen voor deze identiteit. In het kennismakingsgesprek is hier aandacht voor. Zo zijn bij een instelling als Saron, een herstellingsoord in Beuningen, de medewerkers allemaal christen. Zij onderschrijven de christelijke identiteit van de instelling. Heel praktisch komt de christelijke identiteit naar voren in Bijbelstudies, dagsluitingen en het beginnen en afsluiten van de maaltijden met gebed. Verder wordt God betrokken in het dagelijks leven. Er wordt gevraagd wat God ervan zou vinden in grote en kleine dingen. Ook in de omgang met de mensen is de christelijke identiteit terug te zien. Mensen worden geholpen christelijke normen en waarden in hun leven te implementeren. De christelijke normen en waarden geven houvast. Als cliënten daar behoefte aan hebben, is er de ruimte dat er met hen gebeden wordt. Bij alles geldt dat de cliënt kiest; wat de cliënt aangeeft is maatgevend voor de zorg die geboden wordt.

Bij Saron is men van mening dat de kerkelijke gemeente, de gemeente van Jezus Christus, een verantwoordelijkheid heeft in het zorg dragen voor elkaar. De basiszorg en nazorg vanuit de kerkelijke gemeente zou een verschil kunnen maken in de christelijke zorg. De kerk is de eerste verantwoordelijke en het christelijke zorgaanbod is hierin ondersteunend.

De waarden die hierbij horen vanuit Gods woord, zijn maatgevend. Zo is er een organisatiemodel ontwikkeld, het zogeheten drie fasen model. Hierin wordt de context gezien als de belangrijkste steungroep die er altijd bij betrokken wordt. De aandacht voor de context en betrokkenheid van de kerkelijke gemeente kenmerkt de identiteitsgebonden zorg. *'De cliënt mag het te allen tijden zelf blijven bepalen, maar de vraag wordt altijd gesteld: "Mogen wij contact leggen met je kerkelijke gemeente?" De intentie van ons om de kerkelijke gemeente erbij te betrekken is erg groot.'*

Ervaring cliënten

Voor cliënten geeft het vertrouwen dat ze weten dat de advisering vanuit Bijbelse normen en waarden gedaan wordt. Volgens een cliënt bij een christelijk herstellingsoord moet christelijke zorg veiligheid bieden, het blijft binnen de Bijbelse kaders. Dat geeft voor de cliënten ontspanning. Bij Saron is de ervaring dat cliënten soms liever hun eigen zorg bekostigen dan dat ze naar een niet-christelijke zorgaanbieder zouden moeten gaan. Cliënten kiezen ervoor om naar een christelijk herstellingsoord te gaan, omdat ze weten dat ze Gods kracht nodig hebben om tot een doorbraak te komen, om bevrijding te krijgen. In algemene zorg kan deze identiteitsgebonden zorg niet geboden worden, terwijl dit door cliënten vaak wel als belangrijk wordt ervaren. In reguliere zorg voelen cliënten zich niet begrepen in essentiële levensvragen.

Een cliënt geeft aan dat er bij een christelijk herstellingsoord contact is met mensen, een rustpunt om uit te kijken naar hoe het verder moet. En ook dat er ruimte is om God in je leven door te laten werken. '*In reguliere zorg wordt vaak gezegd dat je er maar mee moet leren leven, maar God kan je echt vrij maken van dingen die je nog dwars zitten. Dat is ook wat de Bijbel zegt; dat God je vrij maakt van alle pijn en ellende van vroeger.'* De cliënt geeft aan dat het fijn is dat er vrijuit gepraat kan worden over God en dat is te merken in de sfeer die er is. Dit zorg ervoor dat de cliënt zich thuis voelt. Hij ervaart het als een plek waar je niet alleen bent en waar je onder christenen bent. *'Het geeft rust van binnen, dat helpt wel. Je bent onder soortgenoten en God en Jezus is een volledig normaal onderwerp wat er helemaal bij hoort. Het is helemaal doordrenkt met Jezus, met christen zijn.'*

Jeugdzorg

Ieder kind heeft het recht om uit te groeien tot een gezonde en evenwichtige volwassene. Als dat niet vanzelf gaat, kan jeugdzorg hulp bieden. Jeugdzorg biedt hulp aan kinderen en jongeren van nul tot achttien jaar. Ook begeleidt jeugdzorg ouders en kinderen bij opvoedingsproblemen. Het gaat in de jeugdzorg niet om problemen van lichamelijke, maar van psychische of psychosociale aard. Die problemen kunnen de ontwikkeling van het kind of de jeugdige ernstig bedreigen. Psychische stoornissen zijn onder andere angststoornissen, autismespectrumstoornissen, eetstoornissen en gedragsstoornissen. Daarnaast biedt jeugdzorg preventieve activiteiten aan. Deze richten zich op het voorkomen van ernstige problemen. Zowel vrijwillige hulpverlening als gedwongen interventies worden onder jeugdzorg geschaard.

Christelijke component

Jeugdzorg vanuit een christelijke instelling wordt geboden door medewerkers die leven vanuit het perspectief van de Bijbel. Dat houdt onder andere in dat er tijdens gesprekken ruimte is om vragen te stellen over het geloof en dat er wordt gebeden voor cliënten. Zo wordt bij Eleos, een landelijk werkende instelling voor gereformeerde geestelijke gezondheidszorg, het geloof standaard ter sprake gebracht in de intake gesprekken. Er wordt gevraagd naar de geloofsbeleving van het kind en van het gezin, of mensen steun ervaren aan het geloof en of de problemen van hun kind ook invloed hebben gehad op hun geloofsbeleving. Er wordt ook gevraagd waarom ze voor Eleos hebben gekozen en hoe men verwacht dat het geloof ter sprake komt in de behandeling. Aan kinderen worden vragen gesteld als: "*Stel je voor dat ik niet in God zou geloven, dat ik niets van de Heere God wist, wat zou je mij dan over Hem vertellen?*" En: "*Wat vind je het mooiste Bijbelverhaal? En wat vind je het moeilijkste Bijbelverhaal? En waarom?*" Op die manier krijg je zicht op wat het kind zelf weet en hoe het kind het geloof beleeft.

In de behandeling zelf komt het regelmatig voor dat er met het kind wordt gezocht naar antwoorden vanuit de Bijbel. Bijvoorbeeld in het boek Psalmen als het gaat over depressiviteit. Daarin zie je voorbeelden van mensen die diep in de put zitten maar dan toch aan het eind van de Psalm

hun houvast vinden bij de Heere God. Op zulke momenten wordt er samen uit de Bijbel gelezen.

Een medewerker noemt dat mensen onder andere voor jeugdzorg met een christelijke identiteit kiezen omdat er respect is voor hun normen en waarden, dat er vrijuit over gesproken kan worden en dat bepaalde gebruiken die zij hebben in het gezin niet ter discussie worden gesteld. Ze willen graag dat begrepen wordt dat het voor hen waardevol is. Ook vinden ouders hun kind vaak nog heel kwetsbaar als het gaat over het geloof en dan vinden ze het belangrijk dat hun kind met een volwassene praat die hun kind begrijpt en daar respect voor heeft.

Ervaring cliënt

Volgens een cliënt is het belangrijk om ook in de hulpverlening hulp en steun te halen uit het geloof. Zo vertelde een cliënt dat het geloof pas binnen de hulpverlening voor haar betekenis heeft gekregen en zij vindt het daarom fijn om hierin gesteund te worden. Op die manier kan ze het vol blijven houden en op de goede weg blijven.

Het voelde voor haar ook gelijk vertrouwd bij de instelling omdat de hulpverleners open tegen haar waren. Er werd gebeden met elkaar en aan het begin van een gesprek werd de wens uitgesproken of God het gesprek zou mogen leiden. "*In gewone hulpverlening doen ze dat niet*." Juist omdat zij in de hulpverlening tot geloof is gekomen, vindt ze het heel belangrijk om in geloof verder te gaan. "*Zonder het geloof was ik er zelf niet uitgekomen*."

Kraamzorg

Kraamzorg is de hulp die rond de bevalling wordt geboden aan zwangere vrouwen, kraamvrouwen en pasgeborenen. Zij bestaat uit zorg voor moeder en kind, assistentie bij thuisbevalling, voorlichting en advies, huishoudelijke taken en zorg voor het gezin.

Christelijke component

De Reformatorische stichting Thuiszorg (RST) is rond 1989 ontstaan doordat men graag wilde dat meisjes van reformatorische huize, ook echt konden werken in een reformatorische setting. Ook was er veel vraag naar een vorm van christelijke kraamzorg, waardoor RST Zorgverleners een explosieve groei maakte. De christelijke (reformatorische) identiteit kwam voort uit de Bijbelse noties die in de reformatorische kerken leven. Bij christelijke kraamzorg komt de christelijke identiteit bijvoorbeeld praktisch naar voren in de kerkgang, zondagsrust, zondagsheiliging en kleding. Dit maakt dat de cliënten iemand thuis krijgen die snapt dat zij willen bidden aan tafel, uit de Bijbel lezen en naar de kerk gaan. Ook is de christelijke identiteit te merken in de gesprekken die een kraamverzorgende met een kraamvrouw kan hebben. Er zal eerder wederzijds begrip en herkenbaarheid zijn. Daarnaast komt de christelijke identiteit in de praktijk naar voren in de manier waarop een kraamverzorgende met de bezoekers om gaat en met de kinderen uit het gezin. Dat zij kunnen aansluiten bij de beleving van de kinderen en hen kan vermaken op een manier die zij gewend zijn.

Bij een instelling als RST Zorgverleners zorgt men voor waarborging van de christelijke identiteit. Dit doen zij door bij werknemers niet alleen te kijken of zij kwalitatief goede zorg kunnen leveren, maar ook of zij een christelijke levensovertuiging hebben. Zowel cliënten als medewerkers kiezen dus bewust voor de christelijke identiteit, zodat zij zich hierin ook thuis voelen. Aan het begin van de kraamtijd wordt er bij het gezin ook een vragenlijst ingevuld zodat de kraamverzorgende weet hoe het gezin het gewend is.

Ervaring cliënten

Een cliënt bij RST Zorgverleners ziet de christelijke identiteit vooral terug in de normen en waarden van de zorgverleners. Dat zij ook gewend zijn om te bidden en Bijbel te lezen en dit ook doen met de kinderen. '*Als ze de oudste voorleest uit de Bijbel, kent ze de verhalen ook echt en kan ze het uitleggen. Iemand anders kan hem ook wel voorlezen uit de Bijbel, maar die heeft er zelf misschien verder niets mee.*' Ook ervoer zij dat er echt aandacht was voor het hele gezin, dus niet alleen voor moeder en kind. Waar deze cliënt erg tevreden over was, is dat de hulpverleners beschaafd en netjes zijn in houding en kleding. Volgens de cliënt is de zorg qua inhoud zelf niet anders dan zorg van een niet-christelijke instelling, het zit vooral in de normen, waarden en houding van de kraamverzorgende.

Maatschappelijk werk

Het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) verleent ambulante zorg op het gebied van psychosociale hulpverlening, waarbij materiële en immateriële problemen vaak verweven zijn. De taak van het AMW bestaat uit twee dingen: aan de ene kant voorkomen dat cliënten in de GGZ- of opvangvoorzieningen terecht komen en aan de andere kant ervoor zorgen dat cliënten, die vanuit instellingen komen, opgevangen worden als ze het normale leven weer gaan oppakken.

Christelijke component

De christelijke identiteit is in eerste instantie terug te zien in de visie op mensen, op hulpverlening en op thematiek die speelt binnen de hulpverlening. Het uitgangspunt in de begeleiding is dat de mens een schepsel van God is. Vanuit dit uitgangspunt wordt de hulpverlening vorm gegeven. Dit komt onder anderen tot uiting in het personeelsbeleid. De medewerkers zijn allemaal gelovige christenen, die ook vanuit het mensbeeld van de Bijbel hulp willen verlenen. Het feit dat alle hulpverleners christen zijn, zorgt ervoor dat ze begrijpen waar mensen het over hebben, als ze met vragen op het gebied van geloof komen. Vragen waar cliënten mee zitten, worden herkend. De medewerkers zijn hierop alert, stellen zo nodig vragen of geven suggesties. Indien nodig verwijst men door naar een predikant of ouderling.

De Driehoek is een instelling voor christelijke geestelijke gezondheidszorg en maatschappelijk werk. Hier is men van mening dat niet alleen therapie of gesprekken iemand verder kunnen helpen met een probleem. Een mens met moeilijkheden heeft ook zijn omgeving nodig. Daarom wordt er vanuit de christelijke identiteit, samen met de cliënt gezocht naar steunbronnen in de omgeving van de cliënt. De omgeving wordt nadrukkelijk betrokken bij het leven van de cliënt. *'We kennen bijvoorbeeld ook speciale netwerk ondersteuning. Dat is een aparte methodiek wat heel goed binnen die christelijke identiteit past en waarbij we via de cliënt vragen naar mensen die een rol in zijn leven zouden kunnen gaan spelen ten aanzien van ondersteuning. Dan kan er een initiatief vanuit ons opgestart worden om die omgeving nadrukkelijk te betrekken bij het leven van deze cliënt,'* zegt een medewerker hierover.

Iets anders wat met de christelijke identiteit te maken heeft is het wel of niet geven van bepaalde adviezen. Bijvoorbeeld bij huwelijksproblemen zal niet zomaar een echtscheiding worden geadviseerd, maar zal een extra stap gezet worden om te zoeken naar mogelijkheden om de relatie in stand te houden. De Driehoek heeft bijvoorbeeld op het gebied van seksverslaving een speciaal programma ontwikkeld om met verslaving om te gaan. Juist op dit gebied komen veel geloofsvragen naar boven, dit wordt ook meegenomen in de therapie. Problemen zullen vanuit een christelijke achtergrond anders behandeld worden dan vanuit een niet-christelijke achtergrond.

Ervaring cliënten

Door cliënten wordt het erg gewaardeerd dat er, als daar behoefte aan is, gesproken kan worden over geloofsvragen die met het probleem te maken hebben. Als dat niet zou kunnen, zou het probleem niet volledig aan bod komen. Een heleboel dingen hoef je als cliënt niet meer uit te leggen, omdat de hulpverleners begrijpen waar het om gaat. De hulpverleners hebben dezelfde christelijke achtergrond als de cliënt. Hierdoor voelt het voor de cliënt vertrouwd en zal er meer begrip zijn van de hulpverleners.

Een cliënt over de ervaring met christelijk maatschappelijk werk: *'Ik vind het sowieso al handig als je een christelijke instelling hebt dat je een heleboel achtergrond niet meer hoeft uit te leggen. Het voelt gewoon vertrouwd en mensen kunnen al een heel deel van jou snappen zonder dat je dat hoeft uit te leggen. Heel veel dingen vallen niet eens uit te leggen, denk ik, aan niet christelijke hulpverleners.'* Soms geven cliënten aan dit aspect te missen in de seculiere hulpverlening. Zij voelen zich daarom soms niet serieus genomen op geloofsgebied. Als iemand problemen heeft, speelt dit ook op geloofsgebied door. Het geloof is een belangrijk onderdeel van het hele menselijk leven. Het meenemen van een stukje geloof in de gesprekken zorgt voor vertrouwen en herkenning. *'Als mensen een probleem hebben, speelt dat ook door in hun geloofsleven. Die vragen herkennen wij gewoon, omdat wij zelf ook gelovig zijn en daar is ook echt ruimte voor,'* aldus een medewerker.

Palliatieve zorg

Palliatieve zorg wordt toegepast vanaf het moment dat genezing niet meer mogelijk is. Genezen gaat vanaf dat moment over in verzorgen. Daarin staat de kwaliteit van leven van patiënten en naasten centraal. In de definitie van de World Health Organization (WHO 2002) wordt genoemd dat palliatieve zorg gericht is op het voorkomen en verlichten van lijden door middel van vroegtijdige signalering en zorgvuldige beoordeling van pijn en andere problemen van lichamelijke, psychosociale en spirituele aard. De palliatieve zorgverlener dient dus oog te hebben voor de totale zorg rondom een cliënt. Niet alleen het lichamelijke, maar ook het psychische is belangrijk. Daarbij kunnen vragen aan bod komen als 'waarom overkomt mij dit?', 'heeft dit lijden zin?' of 'is dit een straf van God?' Veiligheid en vertrouwen van de cliënt zijn belangrijke doelstellingen binnen palliatieve zorg.

Christelijke component

Palliatieve zorg vanuit een christelijke instelling betekent dat de zorg wordt verleend vanuit een Bijbelse visie. Christelijke waarden van barmhartigheid en het leven niet in eigen handen nemen, staan centraal. Dat staat ook verwoord in de visie van Hospice Rozenheuvel, een gasthuis voor palliatieve zorg. Mensen helpen vanuit liefde voor je naaste, dat is wat daar uitgedragen wordt in de zorg. Alle medewerkers die daar werken zijn christen en het is voor hen min of meer een opdracht om, zodra de gelegenheid zich voordoet, te getuigen van God en in te spelen op vragen van cliënten. Veel van hen kiezen ook voor dit vak omdat ze christen zijn en het belang inzien van het laatste gedeelte van het leven. Zij proberen juist in de laatste levensfase nog iets te laten zien van de christelijke naastenliefde. Volgens een medewerker hebben zij als christelijke instelling zeker meerwaarde te bieden, namelijk 'het geloof in God.' Dat betekent in de praktijk dat er door verpleegkundigen gebeden wordt met patiënten, dat er muziektherapie is, met christelijke liederen, dat er iedere maandag een weekopening is en dat er met de christelijke feestdagen vieringen worden gehouden. Daarnaast is het mogelijk om pastorale zorg te krijgen van een medewerker van het Leger des Heils.

Een hulpverlener noemt dat cliënten in Hospice Rozenheuvel aan de medewerkers hun verhaal kwijt kunnen. Cliënten mogen van hen ook verwachten dat ze ondersteund worden in problemen of moeilijke tijden en dat er gesproken kan worden over wat het leven zin geeft.

Ervaring cliënt

Cliënten van Hospice Rozenheuvel noemen vaak dat hen de rust opvalt zodra ze binnenkomen. Niet alleen omdat het rustig is wat betreft geluid, maar dat ze ook innerlijke rust ervaren. Een cliënt noemt dat ze het zo fijn vindt dat er niets hoeft in het hospice, vooral wat betreft religieuze dingen. Niet de kerkelijke achtergrond staat centraal, maar het geloof zelf en de beleving daarvan. Je merkt aan de medewerkers dat ze in God geloven door de liefde die ze uitstralen.

Psychosociale hulpverlening

Psychosociale hulp wordt geboden als iemand rondloopt met psychische problemen en er zelf niet meer uitkomt. Problemen kunnen zich voordoen in iemands persoonlijk leven, thuis of op het werk. Deze problemen gaan vaak samen met gevoelens van angst, twijfel, woede en verdriet en met gedachten die zich eindeloos herhalen zonder uitkomst te vinden. Ook op lichamelijk gebied kunnen er klachten optreden. Het doel van psychosociale hulpverlening is om mensen hierin te begeleiden. Een hulpverlener kan dan helpen om de zaken weer op een rijtje te zetten, te leren anders met een situatie om te gaan of te zoeken naar oplossingen en de draad van het leven weer op te pakken om zelfstandig verder te gaan.

Christelijke component

Er zijn verschillende dingen waardoor de christelijke identiteit al bij binnenkomst in een psychologenpraktijk merkbaar is. Zo wordt dit in een informatiefolder al aangegeven. Ook in een kennismakingsgesprek zal de christelijke identiteit al naar voren komen. Bij een christelijke psychologenpraktijk hebben de medewerkers een christelijke achtergrond. Dit maakt dat de hulpverlening ook christelijke is en het zal, bewust of onbewust doorwerken in de gesprekken. Er wordt rekening gehouden met wat de Bijbel zegt en geprobeerd om hulp te bieden volgens de normen van de Bijbel. Dit is onder andere in de advisering merkbaar. Bij huwelijksproblemen zal bijvoorbeeld nooit een echtscheiding geadviseerd worden.

Bij een instelling als psychologenpraktijk Brouwer zal in de gesprekken alleen over het geloof gesproken worden als de cliënt er behoefte aan heeft en als er ruimte voor is. Wel wordt er gevraagd naar de kerkelijke achtergrond van de cliënt en is hier vanaf het eerste begin aandacht voor. Een medewerker bij een christelijke psychologenpraktijk gaf aan dat er niet met mensen gebeden wordt, behalve als de cliënt er zelf om vraagt. Dit komt echter bijna nooit voor. Verder kan er in de gesprekken door de hulpverlener benoemd worden dat geestelijke vragen ook een rol spelen bij psychische problematiek. De christelijke identiteit is ook merkbaar doordat de psychosociale hulpverleners belangstelling hebben voor de cliënten en door te laten zien dat zij er echt zijn voor de cliënt. Daarnaast gaf een

medewerker aan dat het belangrijk is om als christen goede kwaliteit te leveren. Dat geldt natuurlijk net zo goed voor een niet-christen, maar een christelijke achtergrond kan voor een medewerker een extra motivatie zijn om het werk goed te doen en betrokken te zijn.

Ervaring cliënt

Cliënten geven aan te zoeken naar veiligheid in de hulpverlening. Daarmee wordt bedoeld het milieu waarin een cliënt zich thuis voelt, maar ook dat ze er niet altijd alert op hoeven te zijn of een advies wat gegeven worden wel kan en mag vanuit christelijk oogpunt. Veiligheid is meer dan alleen de sfeer, maar vooral ook dat er geen dingen gedaan worden die tegen de Bijbel ingaan. Ook is er herkenbaarheid. Als cliënt hoef je niet alles uit te leggen, maar het wordt begrepen als je bepaalde dingen doet vanuit je christen zijn. Dit zorgt voor vertrouwen.

Wat in een gesprek met een cliënt vooral naar voren kwam, is dat je bij een christelijke psychologenpraktijk begrepen wordt. Hij zei: *'Iemand die in de knoop zit met zijn lichaam, dat kan haast niet anders of die gaat ook geestelijk nadenken.'* Het geloof speelt hierbij een grote rol en daar kunnen ze je dan ook bij helpen. De hulpverlener weet waar je over praat en stelt je meer op je gemak. Dit zorgt ervoor dat je meer vrijmoedig over het geloof kunt praten en eerder je vragen stelt. Je weet dat er iets mee gedaan wordt. Ook wordt er aandacht besteed aan je kerkelijke achtergrond en hoe de betrekking is met de kerkenraad en dominee.

Thuiszorg

Jaarlijks krijgen ongeveer een half miljoen mensen thuiszorg in de vorm van verpleging en/of persoonlijke en huishoudelijke verzorging. Een vraag die alleen maar groeit. Onder anderen doordat steeds meer ouderen, mensen met een chronische ziekte of met beperkingen, graag zelfstandig willen blijven wonen en doordat mensen steeds korter in het ziekenhuis liggen. Dat kan als zij zorg thuis kunnen ontvangen, zoals huishoudelijke ondersteuning, persoonlijke verzorging en verpleging. Er worden vier thuiszorgproducten onderscheiden: Alfahulp, huishoudelijke verzorging, verzorging (waaronder huishoudelijke, lichamelijke, psychosociale en dagverzorging) en verpleging.

Christelijke component

In vormen van christelijke thuiszorg is de visie van organisaties gebaseerd op de Bijbel. In de praktijk zorgt de christelijke visie ervoor dat men nadenkt over lastige kwesties en grenzen stelt. Bijvoorbeeld over euthanasie en allerlei andere ethische kwesties, waar men naar kijkt vanuit Bijbels oogpunt.

Bij Agathos thuiszorg, bijvoorbeeld, zijn alle medewerkers lid van kerken van de Gereformeerde gezindte. Er zijn regelmatig bijscholingen voor de medewerkers omtrent het in de praktijk brengen van de christelijke identiteit. Cliënten zien de christelijke identiteit onder anderen terug in de betrouwbaarheid van medewerkers en de bejegening en betrokkenheid van medewerkers. Een rayonmanager: '*Maar wat wij zelf heel erg belangrijk vinden, wat we ook van cliënten terughoren, is dat uit ons werk en onze houding betrokkenheid blijkt. Dat horen we vaak terug. Mensen voelen zich ook gerespecteerd door ons.*' Ook is er ruimte voor gesprekken over het geloof, indien hier behoefte aan is. Ook niet-christelijke cliënten merken wat aan de uitstraling van de christelijke medewerkers, maar kunnen dit vaak niet goed onder woorden brengen. Cliënten kiezen soms bewust voor een christelijke instelling, maar lang niet altijd. Daarnaast komt de christelijke identiteit naar voren in de manier waarop medewerkers onderling met elkaar omgaan. Medewerkers van Agathos geven bijvoorbeeld aan het als prettig te ervaren dat ze christelijke collega's

hebben. Er wordt met elkaar meegeleefd als iemand voor lastige momenten staat en er kan met elkaar gesproken worden over ethische kwesties.

Ervaring cliënten

Een cliënt van Agathos vindt het vooral erg fijn dat ze goed met de zorgverleners kan praten. *'Ik heb deze mensen hoofdzakelijk gekozen omdat je daar mee kan praten. Er vindt ook christelijke omgang plaats. De meisjes zelf ook, ze hebben toch vaak het principe van naastenliefde. Dat je je naaste lief hebt als jezelf. Dat gaat ook van het Woord uit. Het goed doen aan mensen, maar het meeste aan je huisgenoten des geloofs. Daar gaat die instelling ook vanuit.'* De cliënt merkt dat zij zorg verlenen vanuit naastenliefde en vindt het fijn dat ze dezelfde christelijke gewoontes hebben zoals Bijbellezen en bidden. Daarnaast waardeert ze het erg dat de zorgverleners netjes gekleed en hartelijk zijn.

Verpleeg- en verzorgingshuizen

Verpleeg- en verzorgingshuizen zijn vooral gericht op ouderen. Een verpleeghuis is bedoeld voor mensen die verpleging en verzorging nodig hebben, die thuis of in een verzorgingshuis niet geboden kan worden. Veelal bestaat een verpleeghuis uit verschillende afdelingen, te weten somatische en psychogeriatrische afdelingen. Ook heeft een verpleeghuis vaak tijdelijke opnamen, crisisopvang, dagopvang en kan men er heen om te revalideren. Verzorgingshuizen bieden een ondersteunend leefmilieu voor ouderen die een verzorgingsbehoefte hebben. Vaak zijn er ook aanleunwoningen voor de meer zelfstandige ouderen. Daarnaast wordt er dagopvang geboden en is er voor mensen thuis de mogelijkheid om gebruik te maken van persoonsalarmering en maaltijdvoorziening.

Christelijke component

Dat een instelling een christelijke identiteit heeft, is in eerste instantie terug te vinden in de statuten en organisatie van de instelling. Bij een verpleeg- of verzorgingshuis met een christelijke identiteit zal dit ook beschreven zijn in de zorgvisie en grondslag, die zijn gebaseerd op de Bijbel en worden als leidraad in het dagelijks werk meegenomen. Het personeel dient de zorgvisie te onderschrijven. Vaak wordt de christelijke identiteit al duidelijk in een informatieboekje van de instelling, op de website of in een kennismakingsgesprek.

In het dagelijks werk komt de christelijke identiteit tot uiting in hele praktische zaken, zoals het bidden en Bijbellezen met bewoners. Daarnaast worden er allerlei activiteiten georganiseerd die toelaatbaar zijn vanuit de christelijke identiteit van de instelling. Op de zondagen worden er kerkdiensten georganiseerd, zijn er dagelijks dagopeningen en er is een weeksluiting. Tijdens de feestdagen worden er speciale wijdingen gehouden. Daarnaast wordt de christelijke identiteit ook zichtbaar in de relaties tussen medewerkers en bewoners en tussen het personeel onderling. Vanuit het christen zijn kan er met mensen gesproken worden over het christelijk geloof en over levensvragen. Een voorbeeld van een huis met een christelijke identiteit is ’t Slot in Gameren, een instelling in een samenwerkingsverband van kerken. Volgens de directeur van ’t Slot is er over het algemeen een groot arbeidsethos, wat terug te voeren is op die

christelijke identiteit. Daarnaast is de betrokkenheid van het personeel groot.

Een directeur van een christelijk verzorgingshuis over de christelijke component in de zorg: *'Het moet een onderdeel zijn, het moet niet iets zijn wat er alleen maar overheen ligt, maar er dwars doorheen ademt. Je moet naar buiten toe kunnen laten blijken dat je een christelijke instelling bent. Bijvoorbeeld door de wijze waarop je zorg verleent, door goede verzorging, liefdevolle aandacht, respect en in de omgang met elkaar.'* Over het algemeen zoeken oudere mensen veiligheid. Bij een christelijke instelling zal er herkenbaarheid zijn en kunnen cliënten oude vormen van de uiting van hun geloof nog meemaken. Dit zijn dingen die ze gewend zijn vanuit het verleden. Dat zorgt ervoor dat mensen zich thuis voelen in een christelijke instelling en dat maakt dat het vertrouwd is voor cliënten.

Ervaring cliënt

Het blijkt dat veel christenen en hun familieleden bewust kiezen voor een christelijk verpleeg- of verzorgingshuis, juist vanwege die christelijke identiteit. Een cliënt: *'Ik wilde per se naar 't Slot, omdat het christelijk is. Ik zou mij geen raad weten als ik ergens zat waar je van God noch gebod zou horen.'* Andere redenen die genoemd worden, zijn dat er over God gesproken kan worden en dat de andere cliënten hetzelfde als jou denken en leven. De dagopeningen, kerkdiensten en verdere activiteiten die georganiseerd worden, ervaart men als positief en ook aan de medewerkers is te merken dat ze een christelijke achtergrond hebben. Ze kunnen met je praten over geloofsvragen en zijn gewend om te bidden of uit de Bijbel te lezen.

Verslavingszorg

Verslavingszorg biedt hulp aan mensen die afhankelijk zijn van bepaalde middelen, zoals: alcohol, gokken, medicijnen, heroïne of cocaïne. Deze hulp is vooral gericht op het terugdringen van sociale- en gezondheidsschade van de betreffende persoon en zijn omgeving.

Verslavingszorg omvat verschillende vormen van hulp. Ambulante verslavingszorg grijpt in bij acute vergiftiging, biedt hulp bij afkicken en probeert de situatie van een verslaafde te stabiliseren. Ook probeert ze probleemgebruikers te bereiken die zichzelf niet spontaan aanmelden. De semimurale verslavingszorg biedt deeltijd- of dagbehandeling en dag- en nachtopvang. De intramurale verslavingszorg richt zich op crisisopvang, lichamelijke ontwenning, behandeling en voorbereiding op terugkeer naar de maatschappij. Daarnaast bestaat de zorg uit verslavingsreclassering, verslavingszorg in gevangenissen, zorg binnen de algemene gezondheidszorg, maatschappelijke opvang en zelfhulpgroepen.

Christelijke component

Waar de verslavingszorg in het algemeen zich veelal richt op terugdringen van de schade, is christelijke verslavingszorg juist gericht op verandering en het geheel de rug toekeren van de verslaving. Verslavingsinstellingen met een christelijke identiteit weten zich verbonden aan het Evangelie. Zo heeft De Hoop, een organisatie voor evangelische hulpverlening in Dordrecht, een mission statement vanuit Spreuken 24 vers 11: 'Red degenen die ter dood gegrepen zijn; want zij wankelen ter doding, zo gij u onthoudt' (Statenvertaling). "*En dat is uiteindelijk het ultieme doel, namelijk mensen redden van de eeuwige ondergang, hen brengen aan de voeten van de Heere Jezus.*" Dit wordt in de praktijk gebracht door het laten spreken van de Bijbel. Er worden Bijbelstudies, dagopeningen, zangbijeenkomsten en bidstonden georganiseerd. In de instelling heerst een 'christelijke cultuur', die herkenbaar is in het feit dat cliënten met christelijke medewerkers te maken hebben, in de muziek die gedraaid wordt, in de schilderijen die aan de muur hangen, enzovoorts. Ook in de individuele gesprekken met hulpverleners gaat de Bijbel open en wordt er gebeden, voor zover iemand daarvoor open staat. In de Psalmen bijvoorbeeld, wordt heel veel gesproken over angst, zorgen en nood van mensen. Volgens een medewerker willen

veel mensen het geloof bij de hulpverlening betrekken en daarom bestaan gesprekken ook gedeeltelijk uit Bijbelse aspecten van het mens-zijn. Ook probeert een hulpverlener contact te houden met de predikant, voorganger of ouderling van een cliënt, om de overgang naar de eigen pastorale context zo klein mogelijk te houden.

Daarnaast wordt er in De Hoop nagedacht over de wetenschappelijke standaarden die worden gebruikt in de hulpverlening. Methoden worden tegen de achtergrond van het christelijke gedachtegoed gehouden: komen ze hiermee overeen of gaan ze ertegenin? In sommige methoden worden bijvoorbeeld Oosterse spirituele aspecten gebruikt, bijvoorbeeld vormen van meditatie, maar volgens een hulpverlener kun je niet kritiekloos alle vormen van behandeling gebruiken.

Ervaring cliënt

"*Juist de grootse uitdaging ligt bij God wanneer de dingen onmogelijk zijn*". Volgens een cliënt van christelijke verslavingszorg is dit de basishouding van een instelling, dat als er menselijk gesproken niets meer mogelijk is, er hoop blijft op God. Je wordt niet als een uitzichtloos geval gezien, omdat er voor God geen uitzichtloze gevallen bestaan. Dat is volgens haar ook wat je merkt aan de medewerkers: zij zijn toegewijd aan hun werk en betrokken met hun hart. Als een cliënt het even niet ziet zitten, spreekt een medewerker hem moed in, omdat hij het geloof in God heeft en daarom hoop blijft houden.

Een cliënt noemt dat De Hoop duidelijk een instelling is met een christelijke identiteit. Er zijn dagopeningen en –sluitingen waar uit de Bijbel wordt gelezen, wordt gebeden en wordt gesproken over Bijbelse thema's. Daarnaast worden er seminars georganiseerd over een bepaald thema en dat wordt altijd vanuit christelijk oogpunt belicht. Behandelgesprekken worden altijd met gebed afgesloten mits de cliënt hier geen bezwaar tegen heeft. Men spreekt elkaar aan als dingen niet correct zijn. Al met al merken cliënten dat het christelijk geloof in de praktijk wordt gebracht. "*En het mooie met deze instelling vind ik dus dat het niet alleen bij een christelijk stickertje blijft, maar dat het ook echt christelijk in de praktijk is*."

PRO LIFE
ZORGVERZEKERINGEN

CHE
CHRISTELIJKE
HOGESCHOOL
EDE